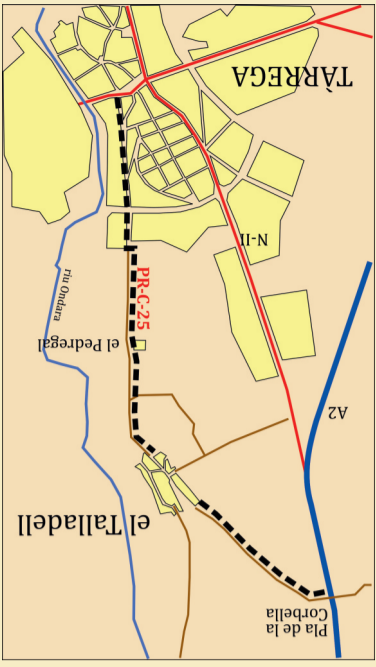

Recorregut de 6,28 km. entre l'anada i tornada. Sortim de Tàrrrega per l'avinguda de la Generalitat que continua com camí del Talladell, PR-C-25; passem pel santuari de la Mare de Déu del Pedregal i arribem al Talladell. Prenem el carrer de les Parres i el continuem pel carrer de Dalt em pel carrer de Dalt sortint del poble per aquest sempre recte i ascendint fins arribar al pont de l'autovia.

La Ruta de la Moneda

carretera no podem creuar-la per aquí, així que baixem per la dreta (direcció Tàrrrega) 200 m i prenem el camí de l'esquerra (a l'est de la carretera), passant al costat d'una gran nau. A la porta de la nau neixen 3 camins, i prenem el de l'esquerra (el principal), que seguim per passar vorejant pel migdia el tossal de les Madruganyes. Als 1,1 km, enmig d'un camp, el camí gira 90º a la dreta (sud), baixem vorejant la coma i la travessem sempre pel camí principal. Arribem a una cruïlla i continuem pel camí de davant (sud-oest). Als 520 m el camí mor en un altre i prenem el de la dreta (oest). Als 682 m, davant la carretera, prenem el camí de l'esquerra (sud), creuem la via del ferrocarril i deixem enrere la deixalleria. A la nostra dreta (oest) està el tossal amb les restes del castell de l'Oregat. Continuem pel camí principal i als 1,30 km. travessem l'autovia. Seguint i arribem al polígon industrial, continuant sempre recte pel carrer fins arribar al centre de Tàrrrega.

Recorregut de 17 km en pla amb lleus desnivells. Sortim de Tàrrrega pel camí Camí de Sant Jaume GR-3 per sota de Sant Eloi, fins on es separen ambdós. Continuem pel GR-3 fins a Altet. Vistat el poble tornem enrere a l'altre costat del barranc de la Font i prenem la ruta PR-C-69, deixant a l'esquerra el cementiri, i als 720 trobem el desviament a la dreta que puja al tossal de Lluçà. Seguint per la PR-C-69 fins que arribem a la Figuerosa. Aquí deixem el camí senyalitzat i baixem a la carretera pel carrer de sant Margal. Un cop a la

Ruta La Batlloia de les Jurisdiccions

camí s'uneix amb un altre de principal, i nosaltres continuem recte (cap a l'esquerra, nord). Als 150 m trobem un edifici a la dreta; es tracta del molí de Bellpuig, direcció Bellpuig. De Bellpuig sortim cap a Preixana per l'avinguda de Preixana que al mateix temps és la ruta PR-C-64, que seguim fins a Preixana, el Mas de l'Estadella i Vilagrassa.

Recorregut de 19,4 km en pla. Sortim de Bellanes per la ruta PR-C-57, travessem el riu Corb i arribem al molí de la Torre. Aquí, a la cruïlla, prenem el camí de l'esquerra direcció nord que als 315 m s'uneix un altre camí per la dreta. Continuem recte i a només 190 m trobem el molí fortificat de la Sinoga. Seguint pel mateix camí i a poc més de 700 m arribem a una cruïlla on ignorem el camí principal a dreta i esquerra i seguim pel caminet de davant, l'antic camí Molinal durant 890 m on mor en perpendicularment un altre camí, i anem per l'esquerra, que fa una doble corba durant 224 m i trobem un camí a la dreta que prenem. El recorreguem durant 680 m tot just passada una granja, on desemboca a un camí principal que prenem cap a la dreta (est), i als 400 m el deixem per rependre a l'esquerra l'antic camí Molinal. Als 818 m arribem a una bifurcació i nosaltres seguim recte (camí de l'esquerra, cap al nord). Als 780 m el nostre

Tram 9: de Bellanes a Vilagrassa

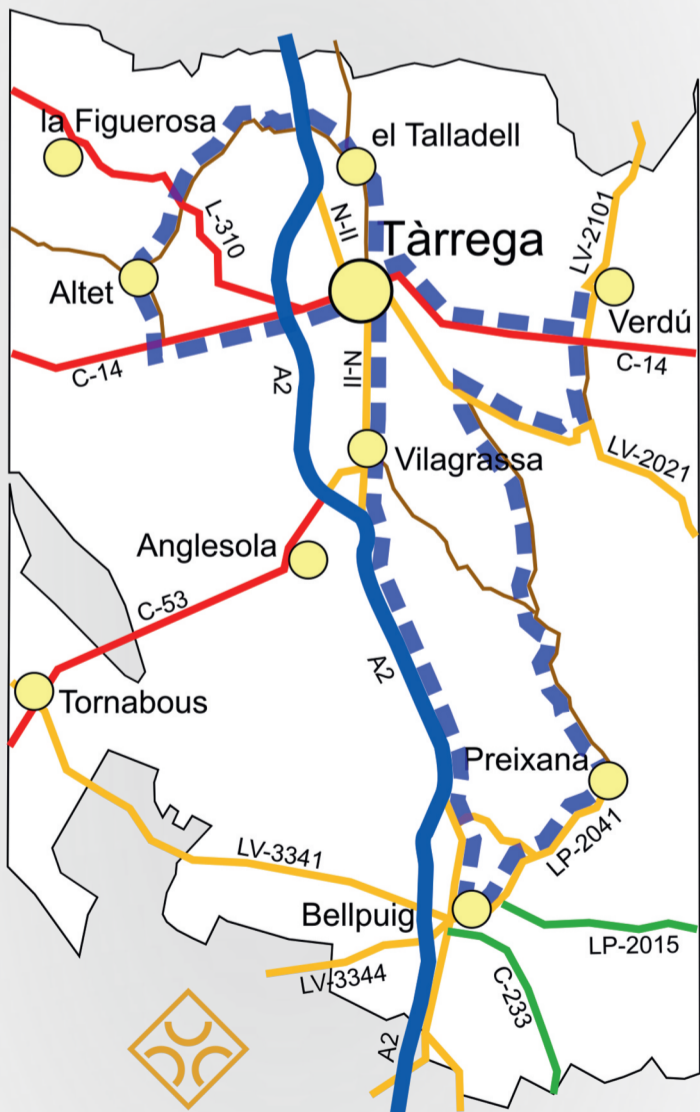
A PEU I AMB BTT

Els Senyors Bandolers

Tàrrrega, cap de vegueria, era el lloc de residència dels petits nobles, donzells i senyors jurisdiccional dels pobles dels voltants. Aquests senyors, juntament amb els burgesos, sovint tenien disputes entre ells i es desafiaven públicament. Això no significava que es batessin en duel, sinó que es declaraven la guerra de forma legal, podent atacar a les persones, parents, amics i valedors enemics. Es formaven així els bàndols.

Si en un principi el senyor anava a aquesta guerra privada amb els seus "criats" armats, aviat mantenir un exèrcit resultaria car, i per això els senyors van permetre als "bandolers" fer de les seves entre guerra i guerra. És per aquesta raó que molts nobles van acabar sent bandolers, com en Frederic de Bellver, 'lo Petó', senyor de la Mora i jutge de la Taula de Tàrrrega que fins i tot arribà a ser veguer de la vila, i que acabà sent cap bandoler, gitat de pau i treva i publicat com a enemic del rei en assassinar al seu major rival, en Hortensi Olivart, al camí ral d'Anglesola, i per tant en terreny sota jurisdicció del rei, i prohibit de guerrear.

Les parcialitats, bregues i combats entre bàndols van durar més d'un segle, i els robatoris es multiplicaren, de tal volta que les muralles i els castells dels pobles es van refer, a les forques sempre hi havia un o altre penjant, i als portals de Tàrrrega ballaven els caps exorellats dels bandolers dins de les gàbies...

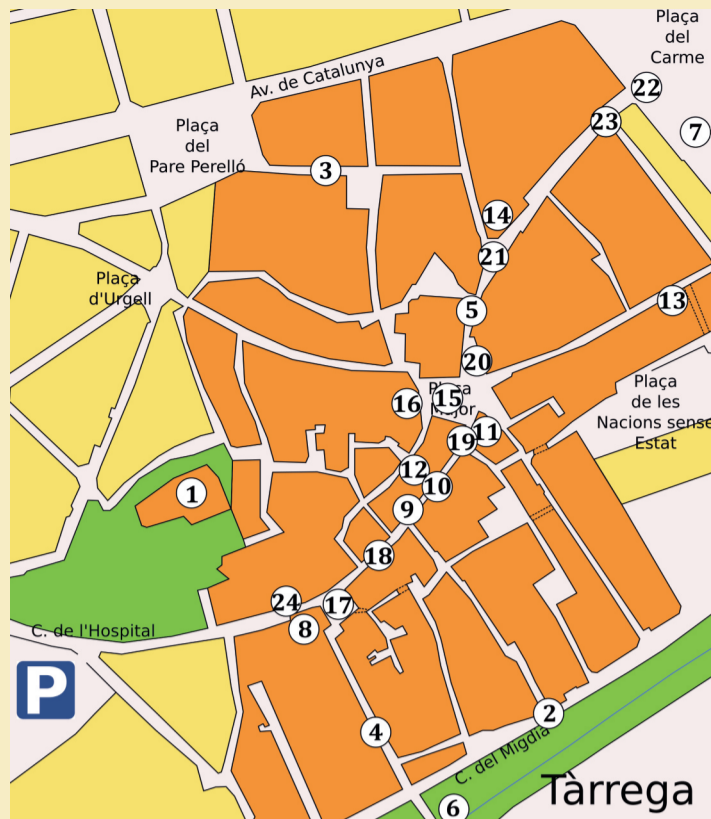
CONSELL COMARCAL DE L'URGELL

RUTA 3

Els Senyors Bandolers

Rutes pels espais del bandolerisme de la Comarca de l'Urgell

Tàrrrega

Cap de vegueria, fortificada i coronada per un **castell (1)** ja molt en desús als segles XVI i XVII. Entre 1510 i 1610 les parcialitats dins la vila van ser contínues, i sovint esclataven en bregues armades com les de 1556 o de 1605 a la **Plaça Major o del blat (15)**, enmig d'unes comèdies el primer any, i d'un ball de la Festa de Sant Eloi el segon. Els diferents portals romangueren tancats totes les nits, i en determinats períodes tan sols s'obrien dos durant el dia -com el **Portal de la Font (2)**- i tres en època de verema. La raó era el perill d'assalt, com el que es produí l'any 1519 al **portal de Santa Maria (3)** a mans dels bandolers per alliberar a *Joan Calderó* de les presons; o l'assalt de 1522 al **carrer dels Framenors (4)** a mans dels bandolers del *Bastard Çaportella*. Els espais religiosos van jugar un paper simbòlic i fonamental en el món del bandolerisme: si el **campanar (5)** era símbol del poder

reial per quant tocava a sometent general contra els bandolers, el **monestir de Sant Francesc (6)**, més enllà del riu, del que no queda res) fou el lloc de refugi de Jaume Jeroni Ponces quan, l'any 1559, era perseguit pel sometent. La protecció que donava l'església sovint era pagada amb violència, no endebades l'any 1571 va ser assassinat el paborde Cases a les portes del **monestir del Carme (7)**. A la vila trobem diversos immobles i solars de les cases on visqueren bandolers, com la **casa dels germans Vinyals (8)** autors juntament amb el sastre **Janot Amargós (9)** del robatori de la moneda al camí ral de Cervera, i que vivien al portal, regint l'hostal i fent passar de nit els bandolers a banda i banda de la muralla; el solar de la casa de **Frederic de Bellver 'Lo Petó' (10)**, que de veguer passà a bandoler; la casa de **Jaume Jeroni Ponces (11)** o de la víctima d'assassinat el notari **Montserrat Farreró (12)**; la de **Bernat Torres (13)** de la quadrilla d'en Perot d'Argençola; i la casa dels **Ivorra (14)** que van lluitar contra la Paeria per la jurisdicció de Claravalls. Quan un bandoler era capturat, era reclus i torturat a la presó de **la Paeria (16)**, on la Taula de la vila el jutjava. Els condemnats eren duts a la **plaça de Sant Antoni (17)**, on eren fuetejats. Allà, mig despullats, iniciaven "**la crussa dels assotats**": el seguici del condemnat, el botxí i els guàrdies pujava pel **carrer Major** envoltats del públic, i s'anaven fent parades per donar noves fuetejades (**18, 19 i 20**). En arribar a la plaça del Pou el condemnat era lligat al **costell (21)**, on romandria un temps per a escarni públic, però si havia estat condemnat a "tortura", no era lligat, sinó que se li clavava una mà o ambdues a la biga de fusta que feia de costell. Passat el temps d'escarni, era dut al **patíbul (22)**, on s'executava la sentència: eren "exorellats" i en el millor dels casos penjats de la forca, sent molt habitual que fossin degollats, esquarterats i decapitats, penjant les orelles a ferros situats al **portal de Falcons o "de les orelles" (23)**, i els caps dins de gàbies a aquest portal i al de **Sant Antoni (24)**. Els trossos esquarterats eren escampats pel terme per tal que se'ls mengessin les bèsties.

Verdú

Vila firal, fortificada amb torres com la del Portal de Lleida i **portals (1)** que es tancaven totes les nits, coronada amb un fort **castell (2)** domini dels abats de Poblet. Va donar nombrosos bandolers i de diferent talla social, el més important en **Joan Terès i Borrull (3)**, que arribà a ser arquebisbe de Tarragona i Virrei, sent un destacat valedor dels nyerros enfrontat amb el bisbe de Vic "lo cadell gros". També donà bandolers de quadrilla com en *Minguella*, de la quadrilla del *Batlle d'Alòs*, Jeroni Minguella dit *lo Roig*, i *lo Ros Moles*. De bàndols enfrontats, van provocar diferents bregues dins la vila, com l'assassinat d'Andreu Bosch al **fossar (4)**, o l'atemptat contra Roc Minguella a la **Font (5)**. Al sud de la població, sobre el turó, s'erigien les **forques**, on era habitual veure cossos de bandolers penjant per condemnes dels abats de Poblet.

Mas de l'Estadella

Residència d'una de les principals famílies de la contrada, fautors i valedors dels Estadella i Borrull de Verdú que estigueren en lluita amb altres famílies durant més de quatre dècades.

Preixana

Poble coronat pel castell, del que queden algunes restes, va donar fills que participaren en les guerres de bàndols de Tàrrrega a la dècada de 1520, i en les de Verdú de la dècada de 1640, destacant la família *Paules*. De l'època és l'edifici de **can Xammar**.

Bellpuig

Va viure força al marge del bandolerisme degut a la presència continuada de tropes del senyor al **castell**. Tan sols va destacar un fet greu: el **Robatori de la Devesa** de l'any 1587, quan una quadrilla de bandolers va assaltar i robar al grup de franciscans espanyols que venien al **convent de Sant Bartomeu** per anar tots plegats al capítol general de l'orde de Sant Francesc a Roma.

Vilagrasa

Va patir una brega de bandolers al final del **carrer d'Anglesola** l'any 1605. Dom Frederic de Bellver assassinà a Hortensio Olivart, el seu rival més acèrrim. Al toc de campanes a sometent, Frederic es va refugiar dins l'**església parroquial**, però el Veguer de Tàrrrega va entrar i el va fer pres, trencant la pau i treva i les Constitucions de Catalunya. Fill del poble fou en Altisent '*lo Baronet de Vilagrasa*'.

Altet

Acabat el setge del castell de l'Ofegat i les lluites de bàndols de la dècada de 1520, la Paeria de Tàrrrega va ordenar erigir les forques als diferents pobles de la seva jurisdicció, entre ells Altet, però el 1525 un grup de desconeguts va destruir les forques d'aquest poble, sense que mai es conegués als responsables.

La Figuerosa

Poble de fautors que donà un fill bandoler, en *Jaume Cornell*, que va ser gitat de pau i treva entre 1564 i 1566. A prop, entre el poble i el Canós, hi havia un bosc força dens, del que avui en dia només queda el topònim del **Bosc de les Madruganyes**, i que servia de refugi als bandolers, especialment després de do-

nar un cop al proper camí ral de Madrid a Barcelona. Per aquesta raó el Virrei Marquès d'Almazán va ordenar cremar el bosc l'any 1612.

Castell de l'Ofegat

El castell de l'Ofegat era un dels termes de la jurisdicció de Tàrrrega. A causa de les parcialitats internes de la vila i entre diferents nobles de la contrada, l'any 1520 Joan Çaportella, conegut com *lo Bastard Çaportella* amb els homes de la seva quadrilla van assetjar el castell de l'Ofegat, fent resistència al Batlle de les Jurisdiccions i a tot el Consell de Tàrrrega. La vila va haver de cridar al virrei, i només l'arribada de tropes del Duc de Cardona va fer trencar el setge i foragitar al cap de bàndol.

La Corbella

Antic terme, ja despoblat al segle XV, per on passava el camí ral i les corresponents caravanes de la moneda de plata que anaven cap a Itàlia a pagar les despeses de les tropes del rei. Lloc predilecte per donar cops criminals, va destacar el **robatori de la Corbella** de l'any 1588 on participa el batlle de Fonolleres com a espia i fautor de bandolers, si bé va quedar lliure en participar en el judici diferents advocats i personatges il·lustres en la seva defensa. També l'any 1613 aquí es produí el segrest de Felip Planes, ciutadà de Barcelona que tenia l'arrendament de l'impost de la bolla de Tàrrrega. El rescat demanat pels bandolers fou una quantitat tan elevada que ningú se'n va fer càrrec.

El Talladell

Poble clos que al llarg del segle XVI visqué nombrosos conflictes entre senyors pels seus drets i rendes, com el comanador de Granyena, el senyor del castell de la Mora Frederic de Bellver '*lo Petó*', i la pròpia Paeria de Tàrrrega. A la dècada de 1520 les bregues i atemptats foren tants, que el batlle de les jurisdiccions de Tàrrrega no s'atreví mai a entrar a la vila, especialment per les lluites entre els Palaus i els Olamaros. El primer terç del segle XVII també fou força violent, amb les lluites entre els Pellicers i els Castellons.

El Pedregal

Santuari construït al segle XIX aprofitant elements arquitectònics del primitiu monestir cistercenc femení. Fou lloc de reunió de bàndols per signar treves. L'any 1590 dirigents nyerros i cadells de la comarca estaven negociant aquí quan esclatà una brega, morint assassinat el veguer de Tàrrrega Josep Soler.

Tots els espais del bandolerisme a:

Google Maps

